

DIN PARTEA AUTORULUI

În momentul acesta, când mă pregătesc să aștern pe hârtie viața eroului meu, Aleksei Feodorovici Karamazov¹, mă simt oarecum încurcat. Și iată de ce: deși spun că este eroul romanului meu, îmi dau seama că Aleksei Feodorovici nu e nici pe departe ceea ce se cheamă un om mare; mă aștept, deci, să mi se pună o seamă de întrebări inevitabile, bunăoară: „Prin ce este remarcabil Aleksei Feodorovici al dumitale, de vreme ce l-ai ales ca erou? Ce anume a făcut? Cine îl cunoaște și prin ce a devenit el cunoscut? De ce eu, cititorul, trebuie să-mi pierd vremea cercetând viața lui?“

Întrebarea din urmă este cu atât mai dificilă cu cât n-aș avea altceva de răspuns decât: „Poate c-o să vă dați seama din roman.“ Dar dacă citind romanul, asta n-o să se întâmple, lumea nu va fi de acord cu însemnătatea lui Aleksei Feodorovici al meu? O spun fiindcă mi-e teamă că, din păcate, așa va fi. Pentru mine este într-adevăr un om cu totul deosebit, dar am cele mai mari îndoieli că voi reuși să-l conving pe cititor că Aleksei Feodorovici este, probabil, un așa-numit om de acțiune, dar care se manifestă într-un fel destul de vag, de nedefinit. De altfel, nici nu cred că s-ar putea în ziua de azi să pretindem unui om ca în tot ce face să urmărească un țel precis. Un lucru totuși e sigur, și anume că eroul meu este un om original, dacă nu chiar ciudat. Originalitatea și ciudățenia lui însă mai mult îi dăunează decât îi conferă vreun drept la atenția semenilor săi, mai ales în timpurile noastre, când lumea caută să asocieze cazurile particulare și să descopere o semnificație cât de cât generală în haosul care domnește pretutindeni. Iar un om ciudat este, de cele mai multe ori, un caz particular, izolat. Nu-i așa?

Dacă nu sunteți însă de acord cu ultima afirmație și-mi veți răspunde: „Ba nu, nu-i așa“, sau „Nu totdeauna e așa“, atunci s-ar putea să mă simt ceva mai liniștit în ce privește importanța eroului meu, Aleksei Feodorovici. Fiindcă

¹ „Karamazov“ – modificare a numelui cunoscutului terorist Karakozov, care a săvârșit atentatul din 4 aprilie 1866 împotriva țarului Alexandru al II-lea. În notele pregătitoare la roman, Dostoievski face direct aluzie la Dmitri Karakozov.

un om ciudat nu numai că „nu este totdeauna“ un caz particular, izolat, ci, de multe ori, s-ar putea ca tocmai el să dețină cele mai caracteristice trăsături ale epocii respective, în timp ce contemporanii lui să fi fost smulși cu toții, dintr-o cauză ori alta, de o răbufnire năprasnică de vânt din ansamblul vieții.

La drept vorbind, aș fi putut foarte bine să renunț la toate aceste lămuriri destul de anoste și de confuze și să încep romanul fără nici un fel de preambul, zicându-mi: dacă e sortit să placă, lumea o să-l citească și așa. Nenorocirea este însă alta, și anume că biografia eroului meu e una singură, iar aici avem de-a face cu două romane¹. Mai important mi se pare a fi cel de-al doilea dintre ele, care înfățișează viața actuală a eroului meu, ceea ce face el chiar în clipa de față, în timp ce primul roman prezintă lucruri petrecute încă acum treisprezece ani și nici nu e, de fapt, un roman, ci numai un moment din prima tinerețe a eroului. Nu mă pot lipsi totuși de el, fiindcă multe dintre împrejurrările zugrăvite în cel de-al doilea roman n-ar putea fi altfel înțelese cum trebuie. Lucru ce mă pune într-o încurcătură și mai mare decât cea despre care vorbeam mai înainte: din moment ce eu însumi, biograful, consider că și un singur roman ar fi încă prea mult pentru un erou atât de modest și de nedefinit ca al meu, cum îmi permit în cazul acesta să mă prezint cititorului cu două și în ce fel justific asemenea înfumurare din partea mea?

Cum nu mă simt în stare să răspund la aceste întrebări, am decis să le ocolesc pur și simplu, lăsându-le neclarificate. Firește, un cititor dotat cu oarecare perspicacitate va fi ghicit de mult că tocmai aici voiam să ajung și pe bună dreptate poate fi supărat că irosesc în zadar un timp atât de prețios cu o vorbărie inutilă. De data aceasta pot răspunde lămurit că dacă am irosit un timp prețios cu vorbe inutile am făcut-o, în primul rând, din politețe, iar în al doilea rând, fiindcă la mijloc este un șiretlic: orișicum, l-am prevenit, chipurile, dintru început pe cititor. De altfel, ca să spun drept, sunt mulțumit că romanul s-a împărțit de la sine în două părți distincte, „păstrând totuși unitatea de ansamblu“; după ce va ști ce cuprinde primul roman, cititorul va fi în măsură să hotărască singur dacă merită sau nu să înceapă lectura celui de-al doilea. Bineînțeles, nu pretind nimănui să le citească, dimpotrivă, orișicine e liber să azvârle cartea după ce va fi parcurs două pagini din primul roman ca să nu mai pună niciodată mâna pe ea. Există, totuși, unii cititori delicați – și

¹ Dostoievski intenționa să scrie un al doilea roman despre Karamazovi. Acțiunea acestuia trebuia să se plaseze la sfârșitul deceniului al 8-lea și începutul deceniului al 9-lea al secolului al XIX-lea. După mărturiile Annei Grigorievna Dostoievskaia – născută Snitkina (1846-1918), cea de-a doua soție a scriitorului – acesta avea de gând să dedice în întregime anul 1881 scrierii *Jurnalului*, iar anul 1882 continuării *Fraților Karamazov*. Moartea l-a împiedicat să-și realizeze proiectul.

spunând asta mă gândesc în primul rând la toți cititorii ruși – care vor ține cu tot dinadinsul să persevereze până la sfârșit, ca să nu comită cumva vreo eroare în imparțiala lor judecată. Tocmai față de acești cititori mă simt cu inima împăcată: cu toată conștiinciozitatea și pedanteria de care dau dovadă, le ofer motivul cel mai temeinic ca să lase cartea din mână de la primul capitol. Și cu aceasta am încheiat ceea ce voiam să spun în precuvântare. Sunt de acord cu domniile voastre că nu avea nici un rost, dar din moment ce am scris-o, de ce să nu rămână?

Și acum, să trecem la fapte.